Định hướng và hoạt động điều tra cơ bản của Ngành KTTV trong 5 năm tới (1991- 1995)

KS. DƯƠNG GIỚI

Cục trưởng Cục KTĐT CB

Toàn Đảng, toàn dân ta đang dồn chỉ tuệ góp phần thắng lợi cho Đại hội VII của Đảng. Chúng ta cũng vừa bước vào những tháng đầu, năm đầu của kế hoạch 5 năm (1991 - 1995). Ở vào thời điểm như thế này, cùng với việc quan tâm những vấn đề chung, chúng ta thường suy nghĩ nhiều về lĩnh vực công tác của mình. Những người làm công tác điều tra cơ bản (ĐTCB) về KTTV những năm gần đây cũng đang có nhiều trăn trở tìm hướng đi, bước đi phù hợp nhằm thúc đẩy tiến bộ mới.

Với khuôn khổ một bài báo, chúng tôi muốn đề cập đôi điều xung quanh việc định hướng và hoạt động của công tác ĐTCB trong 5 năm tới.

I- XUNG QUANH VẤN ĐỀ ĐỊNH HƯỚNG CHUNG

Định hướng đúng đắn là tiền đề dẫn dắt toàn bộ hoạt động tiến hành đồng bộ và đem lại hiệu quả cao. Nhưng đó không phải là việc đơn giản có thể hoàn chỉnh ngay một lần mà có sự bổ sung, điều chỉnh cần thiết để hoàn thiện dần từng bước. Muốn làm được tốt phải dựa trên cơ sở tổng kết sâu sắc tình hình hoạt động trong giai đoạn vừa qua và dự kiến, dự báo được tình hình sắp tới. Có rất nhiều vấn đề, khía cạnh cần phải được xem xét trong khi định hướng hoạt động ĐTCB cho giai đoạn tới. Theo chúng tôi, nên lưu ý đến mấy vấn đề sau:

1. Điểm xuất phát hiện tại của chúng ta còn thấp so với yêu cầu và nhiều mặt còn lạc hậu so với trình độ của khu vực và thế giới. Sau nhiều năm hoạt động trong điều kiện có rất nhiều khó khăn khách quan, cộng với sự non yếu về mặt chủ quan, đã dẫn đến sự sa sút, xuống cấp trên nhiều mặt, nhiều khâu. Vài năm gần đây tình hình đã bước đầu được cải thiện khá hơn nhưng chưa thoát khỏi tình trạng khó khăn và xuống cấp; chưa tạo đủ điều kiện để ổn định tình hình và phát triển vững chắc.

Từ hiện trạng như vậy nên hoạt động ĐTCB trong 5 năm tới vẫn phải lấy củng cố là chính. Nhưng nhất định không phải là củng cố theo kiểu cấp cứu, chắp vá. Củng cố phải nhằm tạo đà cho phát triển, trong củng cố phải nghĩ đến phát triển và cũng không loại trừ việc phát triển khi có điều kiện thuận lợi dù lúc đó nhiệm vụ củng cố vẫn còn nặng nề. Có thể vì bị động trước những khó khăn chồng chất nên trong giai đoạn qua chưa phải lúc nào chúng tôi cũng ý thức đầy đủ và quán triệt tư tưởng đúng đắn đó nên ngay bước đi và cách làm trong củng cố cũng thiếu mạch lạc, chắp vá và hiệu quả thấp.

2. Sự tồn tại và phát triển của công tác ĐTCB là do nhu cầu phát triển của xã hội và cuộc sống con người. Thông qua ĐTCB con người nhận biết qui luật tự nhiên để thích nghi và cải tạo nó theo hướng có lợi cho mình. Nhưng thực tế quá trình hoạt động của con người vừa qua đang tác động vào tự nhiên gây ra những vấn đề nghiêm trọng trở lại cho con người. Thế là "từ một phía khác" chúng ta lại phải tăng cường ĐTCB để nhận biết và có chiến lược đáp ứng. Đây là tình hình mới, đặc điểm mới của công tác ĐTCB mà ở các giai đoạn trước chưa bộc lộ ra. Không phải ngẫu nhiên mà LHQ chọn thập kỷ này là thập kỷ giảm nhẹ thiên tai. Những dấu hiệu biến đổi khí hậu mạnh mẽ trên phạm vi toàn cầu có thể đe dọa môi trường sống với qui mô và mức độ chưa từng thấy. Ở nước ta thiên tai chủ yếu lại đến từ nguồn gốc KTTV. Những vấn đề lớn và nghiêm trọng đó không thể bị bỏ qua hoặc coi nhẹ khi định hướng cho hoạt động ĐTCB.

3. Công tác ĐTCB bao gồm nhiều khâu và liên quan đến nhiều mặt công tác khác. Sản phẩm ĐTCB chỉ có thể đảm bảo được cả về dung lượng và chất lượng trên cơ sở hoạt động đồng đều, đồng bộ ở các khâu, ở sự phối hợp nhịp nhàng và chặt chẽ giữa các mặt hữu quan. Trong giai đoạn qua mặt này thể hiện rất yếu, dẫn đến hiệu quả rất thấp, đôi khi cố gắng này lại hạn chế và thậm chí triệt tiêu cố gắng khác. Đây là lĩnh vực định hướng phương thức hoạt động mà mấu chốt của nó chính là hệ thống tổ chức và cơ chế hoạt động của hệ thống tổ chức đó. Chừng nào chúng ta chưa có một hệ thống tổ chức làm công tác ĐTCB hợp lý với cơ chế hoạt động phù hợp thì hiệu qủa hoạt động của chúng ta vẫn rất bị hạn chế.

4. Hoạt động ĐTCB cần có một hệ thống chính sách phù hợp làm đòn bẩy thúc đẩy cho công việc tiến triển. Trong hệ thống đó thì chính sách đầu tư giữ vị trí then chốt hàng đầu, vừa mang tính lâu dài lại vừa có tính thời sự nóng hổi, nhất là đối với tình hình của ta trong giai đoạn hiện nay. Nói đến đầu tư phải chú ý đến cả khối lượng và chất lượng, đến vốn và nghệ thuật sử dụng vốn. Đặc biệt phải hết sức coi trọng đầu tư về mặt kỹ thuật mà nội dung chủ yếu đối với công tác ĐTCB là công nghệ và máy móc thiết bị. Bên cạnh nhân tố con người, suy cho cùng thì chỉ có công nghệ tiên tiến và máy móc thiết bị hiện đại mới là cứu cánh giúp chúng ta thoát khỏi khó khăn, củng cố vững chắc và phát triển ổn định.

II- MỘT SỐ HOẠT ĐỘNG CẦN ĐƯỢC QUAN TÂM

Nội dung hoạt động của công tác ĐTCB trong 5 năm tới đã được thảo luận và nêu trong chương trình mục tiêu "Đảm bảo dung lượng và chất lượng ĐTCB KTTV" và trong kế hoạch 5 năm của Ngành (1991-1995). Qui nạp lại cũng không ngoài các vấn đề sau đây:

- Hoàn chỉnh một bước qui hoạch lưới trạm.
- Tiếp tục xây dựng cơ sở vật chất - kỹ thuật cho lưới trạm.
- Đảm bảo máy, thiết bị, vật tư kỹ thuật và công tác kiểm định, đo lường.
- Tiếp tục biên soạn, xuất bản và áp dụng một số qui phạm, tiêu chuẩn kỹ thuật và thanh tra kỹ thuật.

- Bổ sung, đổi mới một số chế độ, chính sách, hệ thống tổ chức và cơ chế hoạt động DTCB.

- Đảm bảo công tác tư liệu và từng bước hiện đại hóa công tác xử lý, lưu trữ và khai thác số liệu.

Trong phạm vi có giới hạn, dưới đây chỉ xin nhấn mạnh vài điểm về công tác đảm bảo đo lường và công tác tư liệu.

1. Cùng với việc lựa chọn công nghệ (thể hiện qua qui trình, qui phạm) thì việc bảo đảm số liệu và chất lượng máy đo (theo nghĩa bao hàm cả thiết bị, vật tư kỹ thuật) có ý nghĩa quyết định đến dung lượng và chất lượng số liệu thu thập được từ lưới trạm. Nhưng đây là vấn đề đang nổi cộm hiện nay. Tình hình thiếu máy có lúc khá nghiêm trọng nhưng tình hình chất lượng máy đo lại càng đáng lo ngại. Trong qúa khứ trận địa quan trọng này đã buông lỏng, vì cho tới nay chúng ta chưa có cơ sở đảm bảo và quản lý chặt chẽ chất lượng máy đo. Đã đến lúc phải xây dựng cho được cơ cấu này và bắt đầu từ trung ương (cấp ngành) rồi tỏa chân rết với tới đài, trạm. Tổ chức của cấp ngành phải có mẫu chuẩn đủ cấp độ cần thiết, trong đó có một số hạng mục chuyên dùng phải ở cấp được ủy quyền quốc gia. Phải có thiết bị kiểm định cấp cao nhất trong ngành đối với sơ đồ và qui trình kiểm định được Nhà nước duyệt. Phải có cán bộ được tạo kỹ và có kinh nghiệm nghề nghiệp. Đây là đầu mối nối thông với cấp cao hơn là quốc gia và quốc tế. Đây cũng là đầu não bảo đảm và quản lý chất lượng máy đo của ngành trước khi đưa vào sử dụng, trong qúa trình sử dụng và sau khi bảo dưỡng sửa chữa bằng những qui trình, qui định chặt chẽ và thống nhất, thông qua các bộ phận chân rết. Trong 5 năm tới chỉ cần làm được ở mức độ như vậy đã là một tiến bộ đáng khích lệ.

2. Công tác xử lý , lưu trữ và khai thác số liệu ĐTCB của ta hiện nay đang ở tình trạng hết sức trì trệ và lạc hậu. Công nghệ xử lý chính vẫn là phương tiện thô sơ tồn tại hàng mấy chục năm và được tiến hành bằng thủ công dẫn đến biện pháp lưu trữ cồng kềnh, nặng nề, gây khó khăn cho khai thác, chỉ cung cấp được các thông tin đơn điệu, chậm chạp. Việc trao đổi thông tin và số liệu với khu vực và quốc tế rất khó khăn, thậm chí không thực hiện được vì công nghệ và thiết bị của ta qúa lạc hậu.

Trong 5 năm tới cần phải có sự chuyển hướng và chuyển động mạnh mẽ trong công tác này để đáp ứng những nhu cầu đa dạng một cách khẩn trương hơn. Thực tế là trong những năm qua không phải chúng ta không hề nghĩ tới mà cũng đã có một vài cố gắng lẻ tẻ. Nhưng với cách làm manh mún, không có bài bản nhưng chưa mang lại hiệu qủa và tiến bộ thực sự. Muốn thoát được tình trạng hiện nay phải sớm nghiên cứu để xây dựng và cho thực hiện một dự án tổng thể cho hệ thống thông tin và tư liệu từ trạm đến toàn ngành, bao gồm cả các khâu xử lý, lưu trữ và khai thác. Dự án này không biệt lập với tình trạng số liệu hiện có và phải tiếp cận các kỹ thuật tiến bộ để nhanh chóng thoát khỏi lạc hậu. Xét về mặt kiến thức và kinh nghiệm bản thân, hiện nay chúng ta chưa đủ sức tự xây dựng cho mình một dự án tổng thể như vậy. Con đường rút ngắn nhất là tìm sự hợp tác và giúp đỡ của quốc tế, trong đó coi trọng vai trò của các trung tâm số liệu thế giới và việc hợp tác song phương với Liên Xô.